

Рецензія

доктора педагогічних наук, професора кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Поліщук Віри Аркадіївни

на дисертацію **КИСЛЮК Жанни Михайлівни**

«Формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі тренінгових технологій»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дослідження, її зв'язок із галузевими науковими програмами. Насамперед відзначимо, що актуальність дисертаційного дослідження Жанни Михайлівни Кислюк зумовлюється тим фактом, що поряд з вимогою до формуванням загальних і фахових (професійних) компетенцій студентів медичних коледжів українське суспільство, роботодавці і споживачі медичних послуг ставлять підвищені вимоги до сформованості у них професійно зумовлених особистісних якостей, зокрема, соціальної зрілості і соціальної відповідальності. У сучасних умовах очевидно є потреба у формуванні у студентів медичних коледжів уміння самостійно приймати етичні та моральні рішення на основі важких етичних дилем, що стосуються життя і смерті пацієнтів, конфіденційності та прийняття рішень в умовах обмежених медичних ресурсів, а також ефективного управління стресом і емоціями, які базуються на здатності до самоконтролю в умовах прийняття важливих рішень, що можуть впливати на життя людей.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (№ 0123U104172). Тему затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 3 від 25.10.2022 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації.

Дисертація Жанни Михайлівни Кислюк є завершеним науковим дослідженням, яке виконане на належному науково-методичному рівні.

Грунтовність задекларованих Жанною Михайлівною наукових положень та висновків підтверджена здійсненим критичним аналізом теоретичних і практичних основ проблеми формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів, а також використанням сучасних методологічних підходів, причому основний акцент було зроблено на аналізі потенційних можливостей і використанні тренінгових технологій. Здобувачка виважено підійшла до обрання комплексу адекватних теоретичних, емпіричних та статистичних методів, які дозволили їй організувати та провести на високому науково-методичному рівні педагогічний експеримент та здійснити перевірку значущості й валідності отриманих результатів як на констатувальному так і на формувальному етапах.

Проведений аналіз дисертаційної роботи Ж. М. Кислюк дає можливість стверджувати, що дослідно-експериментальна робота була організована на базі закладів: КЗВО «Рівненська медична академія» РОР, ВП «Дубенський фаховий медичний коледж» КЗВО «Рівненська медична академія» РОР, ВП «Костопільський фаховий медичний коледж» КЗВО «Рівненська медична академія» РОР, ВП «Рокитнівський фаховий медичний коледж» КЗВО «Рівненська медична академія» РОР, Чортківський медичний фаховий коледж, Шепетівський медичний фаховий коледж.

До експерименту на різних його етапах було залучено 437 студентів та 12 викладачів. Така кількість респондентів забезпечила валідність дослідження, а цілеспрямоване використання обраного дисертанткою наукового інструментарію сприяло отриманню достовірних результатів.

Підтверджуємо, що рецензована дисертаційна робота базується на багатій джерельній базі. Зокрема, дослідницею було здійснено виважений та системний аналіз 249 джерел (з них 87 зарубіжних).

Проаналізована здобувачкою теоретична інформація дала їй змогу ґрунтовно висвітлити теоретичні й технологічні засади формування соціальної зрілості здобувачів медичного закладу фахової передвищої освіти на основі тренінгових технологій. Обґрунтовано та апробовано комплекс соціально-педагогічних умов, які вдосконалюють практичну діяльність з формування соціальної зрілості здобувачів медичного закладу фахової передвищої освіти та містять інноваційні форми й методи, які підвищують якість освітнього процесу.

Проведений аналіз дисертації дозволяє відповідально стверджувати, що висновки адекватні до поставлених завдань і послідовно розкривають логіку авторського наукового пошуку, корелюються з науковою новизною і

практичним значенням. Вагомою заслугою дисертантки вважаємо розроблений комплекс навчально-методичних матеріалів, що забезпечив ефективність реалізації практичної діяльності у площині формування соціальної зрілості здобувачів медичного закладу фахової передвищої освіти на основі тренінгових технологій.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи. Під час вивчення питань формування соціальної зрілості здобувачів медичного закладу фахової передвищої освіти на основі тренінгових технологій авторка зуміла отримати значущі наукові результати, які характеризуються науковою новизною. До прикладу, у нашому баченні цінним є те, що дослідницею вперше: розроблено комплекс соціально-педагогічних умов, у яких враховано особливості освітньо-професійного, емоційного і соціального збагачення змісту, методів і форм освітніх технологій і міжособистісних взаємин на основі використання тренінгових технологій і здійснення викладачами соціального-педагогічного супроводу процесу розвитку соціальної зрілості студентів.

Значний науковий інтерес викликає розроблена структурна модель формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі використання тренінгових технологій, що представлена такими блоками: цільовим, організаційно-педагогічним, практичним та результативним.

Позитивного схвалення заслуговують виявлені і зреалізовані здобувачкою в освітньому процесі практичні механізми формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі використання тренінгових технологій: стереотипізація, рефлексія і персоніфікація.

Дослідницею розкрито специфіку організації соціально-педагогічного супроводу студентів медичних коледжів з урахуванням типології особистості (об'єктно-асоціального, об'єктно-просоціального, суб'єктно-егоїстичного, суб'єктно-просоціального).

У процесі дослідження змістовно розширено сутність поняття «соціальна зрілість» студентів медичних коледжів з позицій соціальної самовіддачі як якості особистості, здатної до прояву суб'єктності в освітній і суспільно-корисній діяльності та соціальній взаємодії, а також визначено її компоненти, критерії, показники та рівні; обґрунтовано концептуальні положення формування соціальної зрілості у здобувачів освіти медичних закладів фахової передвищої освіти на основі використання тренінгових технологій, в яких за методологічною основою є суб'єктно-діяльнісний,

соціально-особистісний і контекстно-компетентнісний підходи, ідея виховного навчання, теорія колективу і концепція спільної діяльності.

Дослідницею удосконалено діагностичний інструментарій дослідження стану сформованості соціальної зрілості студентів медичних коледжів, а також вдосконалено змістове наповнення відповідних освітніх компонентів.

У дисертації подальшого розвитку набули методичні й практичні засади використання тренінгових технологій у площині формування соціальної зрілості.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання. Вважаємо, що отримані дисертантою наукові результати є значущими для удосконалення процесу формування соціальної зрілості у здобувачів освіти медичних закладів фахової передвищої освіти на основі використання тренінгових технологій.

Цінність роботи полягає в обґрунтуванні й апробації комплексу соціально-педагогічних умов, які сприяють вдосконаленню практичної діяльності з формування соціальної зрілості здобувачів медичного закладу фахової передвищої освіти та містять інноваційні форми й методи, які підвищують якість освітнього процесу; розробці й упровадженні в освітній процес професійної підготовки студентів медичних коледжів тренінгової програми «Соціальний розвиток майбутнього медичного працівника» та в розробці дослідницею діагностичного інструментарію для дослідження стану сформованості соціальної зрілості.

Дисертанткою підготовлено практичний poradник для викладачів медичних коледжів «Методичні та практичні основи формування соціальної зрілості» та розроблено семінар-практикум «Професійна готовність викладачів до забезпечення формування соціальної зрілості студентів коледжу».

Основні положення і висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі організації професійної підготовки здобувачів медичної освіти у закладах фахової передвищої освіти, а також для написання підручників, посібників, навчально-методичних рекомендацій, виконання наукових досліджень, проведення науково-методичних семінарів у системі післядипломної підготовки медичних фахівців.

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях. Відзначимо, що яскравим свідченням високого професіоналізму є опубліковані Жанною Михайлівною наукові праці. Зокрема, основні положення та результати дисертації

відображено в 19 публікаціях (16 – одноосібні). З них – 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 1 науково-методичний посібник; 13 праць апробаційного характеру, що опубліковані в збірниках матеріалів конференцій та інших виданнях. Такий значний авторський доробок підтверджує виклад отриманих результатів дисертації у відкритому друці, а також переконливо свідчить про наукову компетентність автора.

6. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам.

Дисертаційна робота чітко структурована, адже містить анотації, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел (249 джерел (з них 87 зарубіжних) та систематизовану практичну і методичну інформацію у додатках. Робота ілюстрована 34 таблицями й 23 рисунками, які суттєво підвищують сприймання інформації та засвідчують високий науковий рівень авторки як компетентного науковця, що володіє операціями синтезу, аналізу, узагальнення та педагогічного моделювання.

Установлено, що назва дисертації узгоджується з метою, відповідає змісту теоретичної частини. Авторка вірно визначила понятійний апарат (об'єкт, предмет, мету, гіпотезу), поставила перед собою конкретні завдання, які повністю виконала у процесі наукового пошуку. Відповідально підтверджую, що структура дисертації та основний текст подано відповідно чинних вимог.

Так, у вступі чітко аргументовано актуальність дослідження, окреслено сучасні підходи до формування соціальної зрілості студентів медичних коледжів та стан її сформованості, відображено головні суперечності, які потребують розв'язання, виділено невирішені питання, які зумовлюють актуальність наукового пошуку авторки.

Здобувачка представила зв'язок роботи з науковими планами наукової і науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гратюка, обґрунтувала новизну та практичне значення, представила дані про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі дисертації головну увагу зосереджено на характеристиці теоретичних та методичних основ розуміння суті соціальної зрілості студентів медичного коледжу; проаналізовано фактори (біологічні, психологічні, соціальні, педагогічні), а також ситуації та обставини, які викликають проблеми в соціальному дорослішанні студентів коледжу.

Визначено та обґрунтовано основні структурні компоненти соціальної зрілості (когнітивний, комунікативний та діяльнісний).

Теоретичний аналіз проблеми сформованості соціальної зрілості студентів коледжу, дозволив дослідниці виділити три групи критеріїв і відповідні показники, а саме: когнітивно-аналітичний критерій, показниками якого виступають відповідальність за результати освітньої діяльності, активність у ній, ініціативність; суб'єктно-комунікативний критерій, для якого як показники використовуються дружелюбність, комунікативність, позитивна взаємодія та діялісно-рефлексивний критерій, показниками якого служать міжособистісна взаємодія, досвід реалізації функції наставника у студентській групі.

Виявлено та охарактеризовано чотири рівні сформованості соціальної зрілості у студентів медичного коледжу: високий (зрілий), достатній (стійкий), тривожний (ситуативний) та критичний (пасивний). У розділі проаналізовано проблеми соціальної зрілості студентів медичних коледжів.

У нашому баченні цілком доречним є те, що у другому розділі дисертантка представила практичні основи формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі використання тренінгових технологій.

Схвалюємо позицію здобувачки щодо виокремлення окремого підрозділу, в якому здійснено характеристику потенціалу тренінгових технологій та методологічних аспектів їх використання у площині формування соціальної зрілості у студентів.

Закономірним є розкриття стану сформованості соціальної зрілості студентів медичних коледжів на констатувальному етапі дослідження.

Вагомим надбанням роботи вважаємо обґрунтовані дослідницею соціально-педагогічні умови формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів (підрозділ 2.3. дисертації) та структурну модель формування соціальної зрілості у студентів на основі використання тренінгових технологій, яка детально розкрита дослідницею у підрозділі 2.4 дисертації.

Заслуговує на особливу увагу третій розділ, де чітко і системно подана інформація про дослідно-експериментальну роботу з формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі використання тренінгових технологій.

Позитивно оцінюємо скрупульозність, виваженість і коректність дисертантки до аналізу результатів діагностування рівня соціальної зрілості

студентів медичних коледжів на початку формувального етапу експерименту (що відображено у підрозділі 3.1. дисертації) та оцінки результативності формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі використання тренінгових технологій (підрозділ 3.3. дисертації).

Вагомим надбанням дисертаційної роботи є матеріал, що відображає дослідно-експериментальну роботу щодо інтеграції соціально-педагогічних умов та структурної моделі формування соціальної зрілості студентів медичного коледжу засобами тренінгових технологій (підрозділ 3.2 дисертації).

Відзначимо як позитив і те, що авторкою скрупульозно підібрано діагностичний інструментарій для діагностики стану сформованості соціальної зрілості студентів медичного коледжу технологій, що дало можливість отримати статистично достовірні результати та перевірити їх за допомогою використання методів математичної статистики.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

Дисертація, авторкою якої є Жанна Михайлівна Кислюк, відповідає усім вимогам, які визначені до такого типу наукових досліджень. Під час рецензування встановлено відсутність порушень академічної доброчесності (самоплагіату, академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації), а також не було виявлено текстових запозичень. На цій підставі дисертаційну роботу Ж.М. Кислюк визнаємо самостійно виконаним науковим дослідженням, а усі ідеї та наукові положення, які викладені авторкою отримані нею особисто.

Відзначимо високу мовностилістичну культуру, яку задекларувала Жанна Михайлівна. Так, загальні висновки послідовні, логічні, чіткі та конкретні. Ці факти засвідчують професіоналізм здобувачки як науковця. Список використаних джерел, посилання на них у тексті дисертаційної роботи зроблено із дотриманням усіх вимог. Позитивно оцінюємо те, що великий об'єм практичного матеріалу авторка представила у додатках. У дисертації є 12 додатків, які розміщені на 127 сторінках, що суттєво допомагає зрозуміти практичну цінність роботи. Підтверджуємо, що додатки збагачують сприймання інформації та показують практичну роботу дисертантки

8. Дискусійні положення, недоліки та побажання щодо змісту дисертаційного дослідження.

Підкреслюючи загальну позитивну оцінку і змістовність викладу результатів наукового пошуку, обґрунтованість і достовірність висновків, у дисертаційній роботі Жанни Михайлівни Кислюк, вважаємо за можливе висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру.

1. Вважаємо, що робота носила б більш довершений характер, якби дослідниця знайшла можливість здійснити аналіз зарубіжного досвіду формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів і рівень використання у цьому процесі тренінгових технологій.

2. У підрозділі 2.3 дисертації здобувачка обґрунтовує соціально-педагогічні умови формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів, які визначає на основі аналізу психолого-педагогічної літератури та вивчення стану сформованості соціальної зрілості студентів медичних коледжів. Разом з тим, висновок авторки щодо обґрунтованих соціально-педагогічних умов носив би більш переконливий характер, якби процедура їх визначення передбачала врахування результатів аналізу практики роботи випускників медичних коледжів та спектр їх власних суджень і міркувань з цього приводу.

3. У нашому баченні у дисертаційній роботі недостатньо повно враховано вплив соціального середовища, сім'ї та особистого досвіду студентів на процес формування їх соціальної зрілості. Врахування цих факторів зробило б дослідження більш комплексним.

4. Позитивно оцінюючи подані в дисертації характеристики критеріїв, показників і рівнів сформованості соціальної зрілості у студентів медичних коледжів, вважаємо, що робота носила б більш довершений характер якби поряд характеристикою виокремлених критеріїв та рівнів сформованості соціальної зрілості у студентів медичних коледжів дослідниця подала методики, завдяки яким вона отримувала кількісні параметри/характеристики виокремлених показників.

Разом з тим, зазначені зауваження носять рекомендаційний характер і можуть слугувати предметом дискусії при обговоренні дисертаційної роботи.

Загальний висновок

На підставі вищевикладеного вважаємо, що дисертаційна робота «Формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі тренінгових технологій» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему і достатньо повно відображає сутність нового вирішення сформульованого здобувачкою наукового завдання.

Не викликає сумніву теоретичне і практичне значення роботи, оскільки отримані у дисертації результати та представлені узагальнення заслуговують на упровадження у процесі професійної підготовки студентів закладів передвищої освіти та формування у них соціальної зрілості.

Дисертація «**Формування соціальної зрілості у студентів медичних коледжів на основі тренінгових технологій**» є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44, зі змінами, внесеними Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022), а її автор – **КИСЛЮК Жанна Михайлівна** – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Тернопільського
національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Віра ПОЛІЩУК

Віра
ПОЛІЩУК

Автор цифрового
підпису Віра
ПОЛІЩУК
Дата: 2025.04.08
11:52:49 +03'00'

